İMDİR? NEDİR? SERİSİ No. 7

2.31
S674

OLIVERA SALAZAR
Kimdir?

KORPORATİZM
Nedir?

Olivera Salazar'ın Hayatı,
Korporatizm'in esasları

NEŞRİYATI

Scanned with CamScanner

23422

T. C.
MAARİF V.
DERLEME
MÜDÜRLÜĞÜ

62

Kimdir ? Nedir ?
Serisi : No. 7

1945 AD 62

OLIVERA SALAZAR

Kimdir ?

KORPORATİZM

Nedir ?

TASVİR NEŞRİYATI

2310025674

D. N. 026674

Scanned with CamScanner

KİMDİR? NEDİR? SERİSİ

Bütün dünya birbirine zıd fikir ve hareketlerle çalkanmaktadır. İddialar birbirile çarpışıyor ve seller gibi insan kanı akıyor. Memleketimizde bütün bu akideleri ve bunları temsil eden şahsiyetleri tanıtan intizamlı bir seri yoktur. Olanlar dağınık bir haldedirler ve ekseriyetle ya şahsî veya sadece fikir üstünde kalmaktadırlar.

Biz tamamile objektif ve tarafsız bir zaviyeden bütün ideolojileri ve mümessillerini küçük, sade ve ucuz kitap serileri halinde okuyucularımıza sunuyoruz. Bunlarda gerek şahıslara ve gerek fikirlere ait hiçbir esaslı noktayı eksik bırakmadık ve teferruata kaçmadık.

Böylece asrımızın bütün ideoloji, ilim ve felsefe cereyanlarile bunların en büyük şahsiyetlerinin hayatlarını aydınlık hulâsalar halinde bildiren, küçük bir ansiklopedi mahiyetinde, çok amelî ve faydalı bir külliyat meydana gelmiş olacaktır:

ÇIKANLAR:

ATATÜRK KİMDİR?
KEMALİZM NEDİR?

MARKS KİMDİR?
MARKSİZM NEDİR?

ZİYA GÖKALP KİMDİR?
TÜRKÇÜLÜK NEDİR?

ROUSSEAU KİMDİR?
LİBERALİZM NEDİR?

MUSSOLİNİ KİMDİR?
FAŞİZM NEDİR?

MAKYAVEL KİMDİR?
MAKYAVELİZM NEDİR

SALAZAR KİMDİR?
KORPORATİZM NEDİR?

Scanned with CamScanner

OLİVERA SALAZAR KİMDİR?

Scanned with CamScanner

I

ÇOCUKLUĞU VE GENÇLİGİ

Olivera Salazar Portekizin küçük bir köyünde, Vimierio'da, 1889 da dünyaya gelmiştir. Ailesi kendi halinde çiftçilerdi. Çosukluğunu 11 yaşına kadar çiftlik hayatı içinde geçiren Salazar, ondan sonra kendi arzusile bir papaz mektebine girmiş, orada 8 yıl tahsil görmüştür. Arkadaşları arasında en ileri gelenlerdendi.

Bu mektebi on dokuz yaşında bitirmiştir. O yaşta rahipler sınıfına girmek mümkün olmadığı için papaz mektebine öğretmen tayin edildi ve 1910 yılına kadar orada kaldı.

1911 yılında rahip olmaktan vazgeçerek Portekizin meşhur Coünbra Ünevirsitesine talebe kaydolundu.

Parlak bir doktora imtihanı vererek Üniversiteyi bitiren Salazar, ayni müessesede, hukuk fakültesinin ekonomi ve maliye ilmi profesörlüğüne tayin edilmiştir.

Bu durgun tabiatli, halûk ve ilim âşıkı profesörün günün birinde Portekizin talihini elleri

içine alarak dünyanın sayılı diktatörleri arasına gireceğini o zamanda tahmin etmiyen herkes arsında belki kendisi de vardı. Politakadan nefret ediyor, ilmin ve hakikat aşkının üstünde kıymet tanımıyordu.

Fakat 1928 yılında, yani henüz 39 yaşında iken, istemediği halde Portekizin maliye nazırlığı mevkiine getirildi. Sonra, yine istemediği halde başvekil oldu ve yine istemiye istemiye Portekizin diktatörü haline geldi. Bunun sebebi Portekizin bitip tükenmez ihtilâl ve inkılâplarıdır.

1908 yılının 1 şubatında Portekiz Kralı Karlos ve büyük oğlile vliahdi, Portekizin Carbonario denilen ihtilâl cemiyeti azası tarafından öldürülmüşlerdi. Kralın yerine 18 yaşındaki oğlu Don Manuel geçti. İki yıl sonra (1910) donanma mensupları tarafından bir ihtilâl daha çıkarıldı, Lizbon yağma ve katliâma uğradı, kral sarayı bile topa tutuldu.

Genç kral yabancı memleketlere kaçtığı için 5 ilkteşrin 1910 günü Portekizde cumhuriyet ilân edildi.

Fakat bu talihsiz ve kısa ömürlü cumhuriyet, Portekizde ihtilâller serisine nihayet verememiştir. Bilâkis 1910 dan 1926 ya kadar, Portekizde 16 yıl içinde 16 ihtilâl kopmuştur. Hattâ bu daimî ihtilâl devrinde (silâhlı sivil ihtilâli) diye bir meslek zuhur etmiş, hükûmetçe resmen kabul edilmiştir.

Scanned with CamScanner

Bir aralık cumhurreisi seçilen Sidonio Paes memleketi kanun yolile disipline kavuşturmak için elinden geleni yapmışsa da, muvaffak olamayınca, ordunun da rızası ve yardımile kendini diktatör ilân etmiştir. Enerji ile itidali birleştirmesi sayesinde, zulüm yapmağa lüzum görmeden memlekette huzur ve emniyeti sağlamağa muvaffak olan Vidonio Paes te fazla yaşatılmamış, 1918 yılında, Lizbon garında öldürülmüştür.

Üç sene parti mücadeleleri ve müthiş bir kargaşalık içinde yaşıyan Portekizde 21 ilkteşrin 1923 günü korkunç bir katliâm başlamış, memleketin birçok meşhur ve güzide simaları öldürülmüştür.

Bu sırada nizamı temin için Mareşal Gomez de Costa yeni bir ihtilâl hareketinin başına geçmiştir. Bu mareşal Portekizin şimal Afrikadaki müstemleke savaşlarında temayüz etmiş bir askerdi. Birinci dünya harbinde Fransız cephesine gönderilen askerî heyetin komutanıydı. 27 mayış 927 günü askerî kıt'alarile birlikte Lizbon üzerine yürüeyerek, General Carmona ve General Mendez ile birlikte üç kişilik bir direktuar kurmuştur.

İhtilâlciliği bir meslek halinden çıkaran ve nizamı az çok temine muvaffak olan Carmona, Portekizin berbat bir halde bulunan bütçesi ve millî ekonomisi yüzünden şiddetli bir malî ve

iktısadî buhranla karşılaşmıştır. Hükûmet adamları arasında mütehassıs olmadığı için hiç kimse bu kötü durumun düzelebileceğini ümit etmiyordu.

İşte böyle bir buhran anında, 27 nisan 1928 de, Olivera Salazar maliye nazırlığına getirilmiştir.

Scanned with CamScanner

II

MALİYE NAZIRLIĞI

Salazar o tarihte profesörü olduğu Coümra Üniversitesinin küçük bir odasında, bütün siyasî kıyamet ve kargaşalıklardan uzak, sakin bir ilim adamı hayatı geçiriyordu. Maliye nazırlığına tekrar gelmeyi asla kabul etmiyecekti. «Tekrar» diyoruz, çünkü Salazarın o tarihten iki yıl evvel, üç günden fazla sürmiyen kısa ve gülünç, (evet, gülünç!) bir maliye nazırlığı tecrübesi vardır.

Evvelâ bu hikâyeyi anlatalım.

1926 yılında Mareşal Gomez direktuar idaresini eline aldıktan bir müddet sonra, 6 haziran 1926 günü Salazara maliye nazırlığı teklif edilmiştir. Fakat bizzat mareşal onu tanımıyor ve kendisine sorulan bir suale şu cevabı veriyordu:

«— Aramıza Salazar isminde birisini aldık. Bana bu zatın pek değerli bir maliyeci olduğunu söylediler. Ben tanımıyorum, siz tanıyor musunuz?

Ne münasebet! O tarihte Salazarın adını politika âleminde bilen hiç kimse yoktu.

Scanned with CamScanner

Olivera Salazar maliye nazırlığında ancak üç gün durabildi. Lizbona geldiği zaman başşehirde kimseyi tanımadığı için bir otel odasında oturuyordu. Bir sabah, otelde, garsonun getirdiği gazeteye bir göz atınca hayret içinde kaldı: Maliye nazırlığına bir başkası tayin edilmişti! Telefonu açtı, nezareti buldu, yeni maliye nazırının kim olduğunu sordu. Nezaretten hükûmetin değiştiğini ve yeni bir maliye nazırının geldiğini öğrenince hemen otelden çıktı, Coïmbradaki profesörlüğüne döndü. Bir daha siyasî hayata girmeğe tövbe etmişti.

Fakat üç gün süren maliye nazırlığı anında bile, Salazar, maliye çevrelerinde iyi bir tesir bırakmıştır. Yeni teşekkül eden Carmona idaresinde «keşki Salazar maliye nazırlığında kalsaydı...» gibi temenniler dolaşıyordu.

General Carmona idaresi, iki sene müthiş bir malî ve iktisadî buhranla mücadele ettikten sonra nihayet malî bir iflâsla karşılaştı. Hükûmet Milletler Cemiyetine baş vurarak ödünç para istedi. Milletler Cemiyeti bu talebi kabul etti, fakat Portekizin maliyesini kontrol etmeyi şart koştu. Bu şart Portekizin hükümranlık haklarına aykırı olduğu için reddedildi. Bunun üzerine umumî efkârda Salazarın tekrar maliye nazırlığına getirilmesi için kuvvetli bir cereyan baş gösterdi.

Salazara tekrar müracaat edildi. Fakat profesör siyasî hayata girmek istemiyordu. Ri-

ca ve ısrar olununca, Salazar, bir şartla bu vazifeyi tekrar kabul edeceğini bildirdi: Memleketin bütün maliyesini kendisi kontrol edecek, hiçbir nezaret ve hükûmet dairesi kendi muvafakati olmadan bir santim sarfedemiyecekti. General Carmona bu şartı kabul etti ve profesör Salazar, 27 nisan 928 tarihinde maliye nazırlığına tekrar geldi.

İşe başlar başlamaz verdiği kısa demeç şudur:

«Müşterek çalışmalarımızın esasını teşkil edecek olan değişmez esaslar, memleketin malî ve iktisadî hayatını tanzim hususundaki kat'î kararımızı göstermektedir. Bu çok zor vazifede bana memleketin sakin ve sinirlerine hâkim olarak, fakat mutlak surette emniyet ve itimadı lâzımdır. Ben ne istediğimi ve nereye gideceğimi tam olarak biliyorum. Memleketo bugünkü durumu kavrayabilmesi için lâzım gelen malûmatı sırası geldikçe vereceğim. Herkes tetkik etsin, münakaşa etsin, isteklerini söylesin, fakat ayni zamanda da benim emirlerime itaat etsin.»

Salazar bu demecine ilâve olarak, kendisinin iktidar mevkiinde kalmağa hiç arzusu olmadığını ve «Coünbraya hergün hareket eden bir tren bulunduğunu» da söylemiştir. Yani istedikleri yapılmaz ve emirlerine itaat olunmazsa, atlayıp trene eski vazifesine dönebileceğini anlatmıştır.

Scanned with CamScanner

Salazar, maliye nazırı olduktan sonra, bir kaç ay içinde, Portekiz maliyesi düzelmeğe başladı. Bu fevkalâde neticeyi elde etmek için fevkalâde tedbirlere de lüzum kalmamıştı. Salazarın bütün yaptığı şey, fazla masrafları kısmak ve varidatın iyi tahsil edilmesine muvatfak olmaktı. Yıllardanberi bozulan bütçe müvazenesini böylece yerine getiren maliye nazırı iflâs tehlikesinin önünü almıştı. Fakat esas itibarile basit olan bu işin tatbiki, nazariyesi kadar kolay değildi. İsraflara, suiistimallere, yolsuzluklara, şımarıklıklara, serkeşliklere, isyanlara ve ihtilâllere alışmış bir memlekette böyle bir netice elde edebilmek bir zaferdi.

Fakat Salazar bununla da kalmıyordu. Portekizin bütçesini düzeltmek kâfi değildi. Onun temeli olan iktisadî hayat düzenlenmezse bütçe tekrar muvazenesini kaybedebilirdi. Bavşekil olduktan sonra aldığı radikal tedbirlere baş vurmadan evvel, Salazar, maliye nazırlığı zamanında, yol, münakalât ilâh... gibi imar işlerine fevkalâde ehemmiyet vererek iktisadî kalkınmayı hazırlamağa başlamış.

Scanned with CamScanner

III

SİSTEMLİ ÇALIŞMA

Salazar iş başına geldiği zaman Portekiz maliyesinin ne hazin bir karışıklık ve programsızlık içinde yüzdüğünü göstermek için küçük bir hikâye anlatalım:

O zamandan bir müddet evvel nazırlardan biri kendi dairesi için 500 milyonluk tahsisat ister.

Buna Salazardan evvelki maliye nazırlarından birinin verdiği cevap şudur:

— Bu parayı nereden bulalım? Daha şimdiden bütçede iki milyar açık var.

Fakat nazırlar meclisinde şöyle konuşulur:

— Beş yüz milyonu nereden mi bulacağız? Bundan kolay ne var! Madem ki bütçe açığı iki milyar buluyormuş; buna 500 milyon açık daha ilâve ederiz,

İşte Salazar, bu kadar soysuzlaşmış bir zihniyetle idare edilen Portekiz maliyesini ancak sistemli bir çalışma sayesinde, kısa bir zamanda düzeltmeğe muvaffak oldu.

Evvelâ bir imar sistemi ve programı vücûda getirmişti: Bozuk yolları yaptırıyor, buna

yeni yollar ilâve ediyordu. Şimendiferler ıslah ediliyor, belki de Portekizin hayatında ilk defa olarak katarlar tam vaktinde harekete başlıyordu Harap istasyonlar tamir ediliyor, yeni üslûpta birçok istasyonlar da yaptırılıyordu. Telefon hatları belki on misli arttırılmış, limanlar ıslah olunmuş, kurak yerler sulandırılmış, velhasıl, mükemmel bir imar plânı dahilinde, memleketin varidatını artıran, parasına emniyeti çoğaltan her şey yapılmıştı.

Bir taraftan varidatı artırmaya çalışan Salazarın bir taraftan da masrafları kısmağa fevkalâde ehemmiyet verdiğini yukarıda söylemiştik. Bunun da canlı bir misali vardır.

Bir gün Salazar, maliye nezaretinin merdivenlerini inerken düşmüş, ayağı kırılmıştı. Tedavi uzun ve masraflı oldu. Bu kaza maliye nazırının başına vazife esnasında geldiği için masrafın devlet tarafından ödenmesi lâzım geldiğinde şüphe yoktu. Fakat Salazar buna razı olmadı. Devlet bütçesi için pek küçük, fakat kendi bütçesi için pek büyük olan bu tedavi masrafını ödiyebilmek için, köyünde ailesinden kalma bir arsayı satmağa mecbur oldu.

Salazar maliyenin temellerini iktisadî, içtimaî ve siyasî hayatta görüyordu. Bünyesinde bozukluk olan bir cemiyette sağlam bir maliye kurmak imkânı yoktu. İnkilâpçı tedbirlere baş vurmak lâzımdı. Fakat Salazar birçok ihtilâl-

lerle sarsılan Portekizde, idareyi altüst edecek harektlerden sakınmak istiyordu. Aynen diyordu ki:

«Küçük ve büyük olsun bütün inkilâplar insanlar için yaşamayı güçleştirirler. Bunun için esaslı değişiklikler yapmaktansa mevcudu ıslah etmek veya ıslah yolile tedricî surette değişiklik yapmak daha iyidir. Ben zaman zaman şiddetli sarsıntıların lâzım, hattâ kaçınılmaz bir şey olduğunu inkâr etmiyorum. Fakat şurasını da hemen ilâve edeyim ki bu sarsıntıların kendi memleketimden ziyade başka yerlerde olmasını da elbette tercih ederim. Lüzumundan fazla ihtiras beslemiyelim ve yalnız başka memlektlerdeki sarsıntıların bizdeki akislerile iktifa edelim.»

Salazar bu fikirlerile ve makalelerile yavaş yavaş politika çevrelerinde de, halk arasında da büyük bir nüfuz kazanmağa başlamıştı.

Nihayet 5 temmuz 1932 yılında hükûmet reisi istifa edince onun yerine, maliye nazırlığı da uhdesinde kalmak üzere Salazar geçmiştir.

Scanned with CamScanner

IV

SALAZAR, BAŞVEKİL

Milli ayaklanmanın ilk yılından 1933 yılına kadar Portekizde tatbik edilen idare şekli tam bir diktatörlüktü. 1933 şubatında bir anayasa çıkarıldı ve plebiste müracaat edilerek tasdik olundu.

Bu yeni anayasa muvakkatti. 1926 da ortadan kaldırılan parlamentolu devlet sistemile yeni kurulacak olan «korporatif» devlet şekli arasında bir intikal temin etmek için hazırlanmıştı.

Bu kanuna göre devlet kuvvetinin başlıca unsurları şunlardır:

1. Cumhurreisi,
2. Millet meclisi,
3. Korporatif meclisi.

Bu anayasanın en mühim maddelerinden biri de millet meclisinin çıkaracağı her türlü kanunun evvelâ korporatif mecliste müzakere ve kabul edilmesi lâzım geldiğidir.

Bir kanun doğrudan doğruya millet meclisi tarafından bile teklif edilse, onun evveiâ korporasyon meclisinden geçmesi ve oraca tasdik edilmesi lâzımdır. Portekizin bütün içtimaî bün-

Scanned with CamScanner

yesi ve kaderi bu meclise dayanır. Kitabımızın ikinci kısmında Portekiz korporatizminin esaslarını ve teşkilâtını hulâsa ve izah edeceğiz.

Bizzat Salazar bu yeni devlet şekli hakkında şunları söylemiştir:

«On sekizinci asırda başlamış olan siyasî liberalizm, ferdiyetçi vatandaşlar yaratmıştır. Böylece fertler mensup oldukları aileden, sınıftan, meslekten, mezhep muhitinden veya iktisadî teşekkülden ayrılarak müstakil bir şahsiyet olmuş ve millî hâkimiyetin kaynaklarını teşkil etmiştir.

«Halbuki bu, bir tereddüt şeklidir. Muvazeneli ve istikrarlı bir siyasî hayatın dayanacağı noktalar, ferdî değil, bilâkis tabiî surette teşekkül etmiş içtimaî zümrelerde bulunabilir.

«İçtimaî zümrenin esasını da aile teşkil eder. Aile bölünmez bir ilk hücredir; cemiyetin ve bütün milletin temelidir.

«Aileden sonra manevî ve iktisadî teşekküller gelir. Bunlar üniversite, ilmî heyetler, ziraî, ticarî, sınaî veya içtimaî teşekküllerdir. Bütün bunlar medeniyetin tabiî birer muhassılasıdır. Medeniyet onları ihtiyaca göre, yavaş yavaş vücuda getirmiştir. Bunlar bir memleketin hayatî menfaatlerini ve ihtiyaçlarını temsil ettiklerine göre bu zümrelerin birleşmesinden daha büyük bir cemiyet teşekkül etmiştir. Çünkü memleketin uzvî hayatı ancak bunlardan mürekkeptir.

Scanned with CamScanner

«Hulâsa bizim vücuda getirmek istediğimiz korporatif devlet, cemiyetin tabiî teşekkülüne tamamile uygun ve ona dayanan bir devletten başka bir şey değildir.»

Bu devlet şeklinin nazarî esaslarını kitabımızın ikinci kısmında bulacaksınız. Salazarın iktidar mevkiinde bulunduğu on altı yıllık idare hayatı hulâsa edilmek istendiği zaman Portekizde görülen manzara şudur:

Ondan evvelki yirmi, otuz yıl içinde Portekizi kana boyayan ayaklanmalardan, millî bünyeyi sarsan ihtilâlerden eser kalmamıştır. Bütün suikastlerin ve tedhiş hareketlerinin önü alınmıştır. Salazarı mevkiinden düşürmek için bir iki hareket olmuşsa da failleri derhal yakalanmış ve alelâde mahkemelerde kanuna tevdi olunmuştur.

On altı yıl içinde hiç kimsenin burnunu kanatmadan memleketi idare eden Salazar, kanlı ihtilâllerin, suikastlerin, suiidarelerin, suiistimallerin önünü almış, bütçeyi tam bir muvazeneye kavuşturmuş, Portekizin iktisadî ve içtimaî hayatını bir sisteme bağlıyarak muayyen prensiplere dayamıştır.

Şimdi bu prensiplerin neler olduğunu daha yakından görelim.

KORPORATİZM NEDİR ?

Scanned with CamScanner

I

İÇTİMAÎ ESASLAR

Korporatizm Portekize has bir sistem olmadığı gibi Salazarın icadı da değildir. Esaslarına ortaçağda rastladığımız bu teşkilâtın modern şeklini ilk tatbik eden memleket, Faşist İtalya olmuştu (1). Fakat Salazarın tadil ve Portekizin tatbik ettiği korporatizm sistemile faşizminki arasında büyük farklar vardır. Bunu bizzat Olivera Salazar, «Sükûn içinde bir inkılâp» adlı eserinde izah eder; der ki:

«Faşizm ve Nasyonal-Sosyalizm iktisadî telâkkileri ve spiritüalist icaplarile komünizmden ayrılır, fakat totaliter devlet mefhumile ona benzerler. Her ikisi için de, parti, vatandaşların faaliyetlerini hudutlandıran devlettir; hattâ insanlar devletin şerefi ve büyüklüğü için yaşarlar. Eğer devlet gayesine ve varlığının sebebine kendi bünyesi içinde sahipse ne onun faaliyetini tahdit için haricî bir kaide, ne de onun dışında bir hukuk bulunabilir. Devle-

(1) Mussolini kimdir? - Faşizm nedir? (Tasvir neşriyatının Kimdir? Nedir? serisi).

Scanned with CamScanner

tin tayin ve kabul ettiği haklar, ancak kendi hedefine varmasını temin edenlerdir. 1»

Fakat bugünkü Portekiz totaliter hükûmetlerden «iç nizamda devletin ahlâk ve hukukla tahdidi ve milletlerarası nizamda serbestçe kabul edilmiş muahede ve mukavelelerle; siyasî vasıtaların itidalile; temiz ve tecavüz emeli beslemiyen bir milliyetçilikle; umumî ve hususî hayatın bütün tezahürlerinde geniş bir manevî esasla; insanın şahsiyetine ve yüksek gageylerinin gerçekleşmesine saygı ile; medenileştirici bir cevheri olan milletin beşerî bir işbirliğine katılmasile; âmme müesseselerinin terbiyevî temayüllerile ayrılırlar. 2»

Bununla beraber «devlet şiddetli olmamak için kuvvetli olmalıdır.» Bugünkü dünyada millî ekonomiyi teşkilâtlandırmadan ve geliştirmeden muvazeneli ve kuvvetli bir devlet kurmak mümkün değildir. Bu teşkilât «korporasyon»lardır.

Devletin iktisadî hayata müdahalesi mutedil olacaktır. O, bütün menfaatlerin fevkinde yüksek bir hakem olabilmek için, bu menfaatlerden hiç birine kendini bağlamaz.

Devletin rolü, patron ve işçi federasyonlarını, korporasyonları nizamlamak, onların arasından menfaat boğuşmalarını kaldırmak ve

---

(1) Sükûn içinde bir inkilâp ön söz.

(2) Sükûn içinde bir inkılâp ön söz.

Scanned with CamScanner

bu menfaatlere milletin yüksek menfaat ve zaruretlerini hâkim kılmaktır.

Böyle bir nizamda eski manasile hürriyetin yeri yoktur. Salazar, ailesinden, sınıfından, mesleğinden, kültür çevresinden, iktisadî camiasından ayrılabilirmiş gibi mücerret bir fert - vatandaş tasarlayaan liberalizmi tenkit eder.

«Liberalizm şöyle bir safsataya düşmüştür: Hürriyete karşı hürriyet yoktur. Halbuki şöyle demek icap eder: Umumî ve müşterek menfaate karşı hürriyet yoktur.»

Portekiz hükûmeti hiç kimse için imtiyaz tanımaz. İşçi sınıfı da bu kaidenin dışında değildir: fakat onun hakları, maddî, manevî ve hakikî menfaatleri sağlanmıştır. Çalışmanın işletmede bir işbirliği olmak hakkı tanınmış, onun istihsalin kaderine hem manen, hem de iktisaden ortak olması kararlaştırılmıştır.

Salazarın korporatif sisteminin temelinde aile vardır. Bundan sonra ara grupları gelir: Manevî ve iktisadî korporasyonlar (meslek teşekkülleri), yani üniversiteler, ilim akademileri, san'at, edebiyat ve teknik mahfilleri, ziraat, sanayi, ticaret, amele teşekkülleri... Bunlar medeniyet ilerledikçe çoğalan, federasyonlar ve konfederasyonlar halinde çoğalması lüzumlu olan, topluluğun bünyesine sokulması zarurî bulunan, hem meşru menfaatleri temsil eden, hem de Milletin bünyesini taazzuv ettiren teşekküllerdir.

Salazar korporatif telâkkilerini yavaş yavaş gerçekleştirmiştir: Evvelâ 1933 şubat - mart aylarında bir anayasa vücuda getirilmiştir. Sonra millî iş kanunu meydana gelmiş ve yıldan yıla korporasyon grupları teşekkül etmiştir.

Salazar acele etmez. Der ki:

«Acele bir yürüyüş yerine, ağır, fakat emin bir yürüyüş... İdarecileri ve içtimaî muhiti hazırlamadan atılacak adımların tehlikesi içine düşmektense, tipik olarak korporatif teşekkülleri meydana getirmeden evvel bazan bunları hazırlıyan pre-korporatif teşekküller vücuda getirmeyi denemek de lâzımdır.»

Scanned with CamScanner

II

MİLLÎ ÇALIŞMA KANUNU

Salazar anayasadan sonra millî çalışma kanununu meydana getirdi. Bunun İtalyan çalışma kanununundan ilham aldığına şüphe yoktur.

Portekiz korporasyon tekilâtının esaslarına bu kanunda rastlanır: «Fertler, içtimaî ve iktisadî nizamda devlet ve millet», «Mülkiyet, sermaye ve çalışma», «Korporasyon teşkilâtı» ve «çalışma mahkemeleri» fasıllarına ayrılan bu kanun, fertlerin haklarının hudut ve mahiyetile milletin manevî, fikrî ve iktisadî faaliyetine iştirak eden teşekküllerin vazife ve salâhiyetlerini tayin eder.

Maddelerine bir göz atalım:

Çalışma hürriyeti, bir meslek seçme hürriyeti, cemiyet açma ve toplanma hürriyeti kabul edilmiştir (madde 4).

Mülkiyet hakkı insan tabiatinin makul bir zarureti olarak kabul edilmiştir, (madde 12).

Millî ekonominin gelişmesinde hususî teşebbüsün büyük bir rolü olduğu kabul edilmiştir, (madde 4).

Scanned with CamScanner

Çalışma hakkı ve bir insana yeter derecede ücret hakkı, cemiyetin hukuku, manevî ve iktisadî nizamını bozmamak şartile kabul edilmitir, (madde 21).

Prensip itibarile hayat ihtiyaçlarını karşılıyan asgarî bir maaş ve ücret kabul edilmiştir. Fakat asgarî ücretin kesin kaideleri yoktur ve bunu ya iş mukaveleleri, ya korporasyon kaideleri, istihsalin, teşebbüsün, çalışanların normal ihtiyaçlarile ve bizzat işin verdiği randımanla ahenkli olarak tayin eder, (madde 24).

İtalyan kanununda olduğu gibi Portekiz millî çalışma kanununda da çalışma mukavelelerinin şu maddeleri ihtiva etmesi mecburidir: Çalışma müddeti ve iş disiplini; gündelik veya ücret miktarı; nizamlara muhalefete karşı müeyyideler; meslek hataları; hafta tatili ve büyük tatiller; işten ayrılma şartları; çıraklık ve staj müddeti... (Madde 34).

Millî çalışma kanunu patronların ve işçilerin mecburiyetlerini de tayin eder. Gerek fertler, gerek korporasyon teşkilâtı içtimaî nizam ruhile ve adaletin sırf devlete ait bir hak olduğunu bilerek çalışırlar, (madde 5).

Her ne sebeple olursa olsun grev ve lock-out yasaktır, (madde 9).

Mülkiyet hakkından istifade etmek, ancak ferdî menfaati olduğu kadar içtimaî faydaya

da riayet etmek şartile mümkündür, (madde 13).

Çalışma, bütün şekilleri altında, her Portekizli için içtimaî bir tesanüt vazifesidir, (madde 21).

Scanned with CamScanner

III

KORPORATİZMİN ANA HATLARI

Portekizin korporasyon teşkilâtını hulâsa etmeden evvel, umumî olarak korporatizmin akidesinin ana hatlarına bir göz gezdirelim.

İstisnasız her memlekette itimaî adaletsizlik ve iktisadî huzursuzluk, çalıştıranlarla çalışanlar, patronlarla işçiler arasındaki kazanç farkının ölçüsüzlüğünden, yani sermaye ile çalışma arasındaki uygunsuzluktan doğmaktadır. İktisadî manasile korporasyonlar, her meslekte çalışanlarla çalıştıranları bir araya toplıyarak, patron olsun, işçi olsun onlara müsavi rey veren ve aralarındaki ihtilâfları müsavi hak ve salâhiyetlerle halleden meslek teşekkülleridir. Böylece sermayenin ve sermayedarın da, işin ve işçinin de birbirine hâkim olmasının, birbirini istismar etmesinin önüne geçmek istenir.

Korporasyonun en umumî karakterleri şunlardır:

1. Korporasyon bir meslek veya meslekler arası teşekkülüdür. Yani meslek esasına göre teşkilâtlanmış bir gruptur.

2. Korporasyon birlikçi bir teşekküldür.

Scanned with CamScanner

Yani istihsalin âmillerini birbirine sımsıkı bağlar: Sermaye, istidat, çalışma. Patronların ve işçilerin ayrı ayrı sendikalar halinde birleşmeleri gibi tek taraflı teşekküllere meydan vermez. Böylece sınıf kavgalarını da önler.

3. Korporasyon bir âmme hukuku müessesesidir. Kanunî salâhiyetlerle bütün bir mesleki temsil ve mensuplarını kendi nizamlarına riayete mecbur eder. Herkes yaşamak için çalışmak zorundadır ve bir meslek teşekkülüne mensuptur.

4. Devletle fert arasında mütevassıt rolünü de oynıyan bir teşekküldür ve ikisinin de menfaatlerini uzlaştırır. Böylece taşkın bir fertçiliğin ve geniş bir devletçiliğin zararlarına meydan vermez.

Korporatizmin tarihi ortaçağa kadar uzanmaktadır. Akide olarak birçok nevileri vardır. Bütün meslek unsurlarını bir araya toplıyan «muhtelit sendika» usulünden «halis korporatizm» sistemine kadar bu akidenin birçok çeşitleri hakkında pek çok eserler neşredilmiştir.

Biz bu küçük kitapta yalnız Portekiz korporatizminin esasları ve teşkilâtı hakkında malûmat vereceğiz.

Scanned with CamScanner

IV

TEŞKİLÂT

Portekiz korporatizminin esası iktisadî olduğu kadar da manevidir. Korporasyon teşkilâtı milletin yalnız iktisadî değil, fikrî ve ahlâkî yükselmesine de çalışır: İlim, edebiyat, san'at, beden ve zekâ terbiyesi, hayır işleri de onun çalışma kadrosu içindedir.

Bu teşkilâtın ana çizgileri şunlardır:

İlk unsurlar, bir yanda işçi ve memur sendikaları, bir yanda da patron teşekkülleridir.

Tâli unsurlar federasyonlarla birliklerdir. Federasyonlar ya mahallî veya millî olur. Ya işçi sendikaları veya patron teşekküllerini ihtiva eder. Muhtelit değildir.

Birlikler bir tek millî faaliyet şubesinin alâkadarlarını temsil etmek üzere ya patron teşekküllerini veya ücretlileri bir araya toplar.

Nihayet, bunların hepsinin üstünde, korporasyon vardır. Çalıştıranların ve çalışanların mümessillerini bir araya toplar. Bu muhtelit bir teşekküldür. amerikan amelugu

Bu teşkilâtı bir korporasyon meclisi idare eder ve millet meclisile beraber çalışır.

Scanned with CamScanner

Korporasyonun ilk unsurları olan işçi ve memur sendikalarile patron teşekküllerinin hükmî şahsiyetleri vardır. Ancak devletin müsaadesile teşekkül ederler ve devlet her meslek için bir tek işçi ve bir tek patron teşekkülü tanır.

Bu teşekküllerde, o mesleke mensup, kayıtlı ve kayıtsız herkes azadır. Müşterek mukavelelerin hükümlerini kabule mecburdur.

Devlet bu teşekkülleri gayet sıkı kontrol eder, hiç bir faaliyetini gözden kaçırmaz ve isterse onu dağıtabilir. Hattâ idare meclisinin seçimi bile devletin kabul ve rızasile olur. Kontrol yapan makamlar ya korporasyonlar nezareti veya millî çalışma enstitüsüdür.

Millî işçi sendikasında, en az, ayni meslekten yüz ücretli işçi bulunmak lâzımdır. Gayesi, o meslek işçilerinin manevî, içtimaî ve iktisadî menfaatlerini korumaktır.

Bu teşekkül, muhtaç olduğu bina ve eşyaya sahip olmağa, devletin müsaadesile teberrü ve iane toplamağa, azasından aidat almağa mezundur.

Sendikaya giriş serbesttir. Oradan çıkanlar onun temin ettiği hak ve menfaatlerden mahrum kalırlar.

Bir sendika azaları en az 18 yaşında olmağa, ayni mesleke mensup bulunmağa ve medeni haklarına sahip olmağa mecburdurlar. Ec-

Scanned with CamScanner

nebiler de girebilirler, fakat idare heyetlerine seçilemezler. Her bölgenin ayrı bir sendikası vardır.

Her yıl kongre yapılır, idare heyeti seçilir ve hükûmetin kabulüne arzedilir. Aidatını muntazam veren aza seçim haklarına sahiptir.

Millî işçi sendikaları temsil ettikleri meslekin menfaatlerini müdafaa ederler. Patron teşekküllerile müşterek çalışma mukaveleleri aktederler. İş bulma idarehaneleri, meslek mektepleri açarlar, sigorta yaparlar.

Patron teşekküllerile müşterek olarak vücuda getirilen bu sigorta teşkilâtı işçiyi hastalığa, sakatlığa ve ihtiyarlığa karşı emniyet altına alır.

İşçi sendikalarının karşısında iş ve sermaye sahiplerinin menfaatlerini müdafaa için kurulmuş patron teşekkülleri vardır. Portekizde bunlara «Gremio» derler. Mecburî, ihtiyarî ve ziraî gremio'lar vardır.

Mecburî gremio'lar, ticarî, sınaî veya ziraî ayni faaliyet şubesi içindeki işleri bir araya toplar. Her birinin kendine hâs teşkilâtı vardır. Bazıları yalnız bir sahaya inhisar eder, (değirmenciler gremio'su) gibi; bazıları da bütün bir bölgeyi içine alır, (Porto şarapları ihracatı) gibi.

Patron teşekkülleri millî işçi sendikalarile müşterek çalışma mukaveleleri aktederler, sigorta teşkilâtı vücuda getirirler, çalıştırdıkları

insanların sıhhati, atelyelerin ve fabrikaların emniyeti için yüksek korporasyon teşkilâtına fikir verirler.

Fakat bilhassa iktisadî bir rolleri vardır. Ticaretin ve sanayiin ihtiyaçlarını bildirirler. Asgarî fiyat tayininde fikir verirler.

İhtiyarî gremio'ların rolleri de bunların aynidir. Fakat hükûmetin emrile değil, ihtiyarî olarak teşekkül edebilirler.

Nihayet bir de ziraat gremio'ları vardır. İstihsal nevilerine göre ayrılan diğer gremio'ların zıddına olarak bunlar mahsullere göre ayrılırlar: Porto şarapları, yünler, un ilâh.. Bölge esaslarına göre kurulmuşlardır. Muhtelif ziraat şubelerine göre kolları vardır.

Bu gremio'lar köylerde işbirliği ve tesanüt ruhunu kuvvetlendirirler, Halkevlerile beraber çalışarak ziraat işçi ve çiftçilerinin maddî ve manevî hayat şartlarını ıslaha uğraşırlar, ziraat kredisini inkişaf ettirirler, ziraat mahsullerinin satışını kolaylaştırırlar ilâh...

Portekizde bazı meslek teşekkülleri vardır ki bunları ayrıca gözden geçirmek icap eder: Çünkü sendika teşkilâtı çerçevesi içine zor girerler. Bunlar, fikir adamları ve san'atkârlara mahsus, «Nizam» adını alan meslek teşekkülleridir.

Avukatların bir Nizamı, mühendislerin bir Nizamı, hekimlerin bir Nizamı vardır.

Scanned with CamScanner

Hepsine bir misal olarak mühendisler Nizamına bir göz atalım:

Portekiz topraklarında mühendislik eden herkes bu nizama girmeğe mecburdur. Girmiyenler hakkında gayri kanunî meslek icra ettiği için takibat yapılır. Nizam bütün millete şamildir. Merkezi Lizbondadır. Yüz mühendisten fazla olan bölgelerde şubeleri bulunabilir. Başında bir idare meclisi vardır. Reis kırk yaşından yukarı ve en az on beş yıldanberi diplomalı olmalıdır.

Nizamın rolü millî sendikalarınkinin aynidir. Meslek hatalarını cezalandıran bir haysiyet divanı da vardır.

Portekizde, bu teşkilâtlardan ayrı, bir de Halkevleri ve balıkçı evleri kurulmuştur.

Halkevlerinin tesis tarihi 23 eylûl 1933 dür. Bu evler yalnız ziraatte sermaye sahiplerile işçileri bir araya toplar. Oraya reis olmak için ayni zamanda bir ailenin de reisi olmak şarttır. İdare azalıklarına yalnız ücretliler veya küçük sermaye sahipleri girebilirler. Büyük sermaye sahipleri hâmi azadırlar.

Bu teşekküllerin gayesi daha ziyade terbiyevidir. Köylerde maarifin ve seviyenin yükselmesine çalışırlar. Fakat ellerinden geldiği kadar yardım, sigorta ve kredi iş ve müessese-lerinin gelişmesine de hizmet ederler.

Scanned with CamScanner

Balıkçı evleri de avcılar ve balıkçılar arasında ayni vazifeleri görürler.

Bu teşkilâttan sonra, tâli merhalede Federasyonlarla Birlikleri görüyoruz.

Her federasyon hususî bir kanunla vücuda getirilmiştir. Bu teşkilâtın umumî bir tipi yoktur. Gayesine göre şekil alır. Meselâ buğday federasyonu 10 ikincikânun 1935 tarihli kararname ile «âmme müessesesi halinde, hükmî şahsiyeti haiz, muhtar bir korporatif teşekkül» olarak tanınmıştır. Şarap ve değirmenciler federasyonları böyledir.

Bunlar o tarihte Portekizde mevcut bulunan fazla istihsal ve fena satışla mücadele için kurulmuşlardır. Rolleri bilhassa iktisadidir. İstihsal hacmini kontrol eder, asgarî fiyatı ve rekabet usullerini tesbit ederek toptan alışverişleri teşkilâtlandırırlar.

Bütün bunlardan sonra korporasyonlar gelir. Fakat yukarıda da söylediğimiz gibi, Salazar bu teşkilâtı vücuda getirmeden evvel onu hazırlayıcı teşekküller kurmuştur ki bunlar da prekosporatif veya iktisadî koordinasyon mahiyetindedirler. Bilhassa ithalât ve ihracat ticaretinde bu teşekküllere rastlanır. Gayeleri

Scanned with CamScanner

devletle korporatif teşkilât arasında irtibat tesisidir: «Tanzim komisyonları», «Millî Junte'lar», «Enstitüler» bunlardandır.

Bütün bu teşkilâtların fevkinde korporasyon meclisi vardır. Portekiz milletinin ahlâkî, fikrî ve iktisadî büyük faaliyetlerini kavrayan yirmi beş şubeye ayrılmıştır.

Bu şubelerden bazıları hakkında malûmat verelim:

Dokuma mahsulleri şubesinin 4 azası vardır. Biri sanayii temsil eder. Biri yün dokumaları temsil eder. Biri pamuk sanayiini temsil eder. Biri de sanayideki çalışmaları temsil eder. (Dokuma sanayii millî işçi sendikaları azası arasından seçilir).

İlim ve edebiyat şubesinin üç azası vardır. Biri akademileri ve ilmî ve edebî yüksek kültür Enstitülerini temsil eder; biri üniversiteleri temsil eder, biri de millî terbiye birliğini temsil eder.

Korporasyonlar tamamile kurulmadan evvel bu meclisin mebus seçimi muvakkat bir usule tâbidir. Fakat sonra her korporasyon kendi mümessilini meclise gönderir.

Millet meclisine gitmeden evvel bütün teklifler, bütün kanun lâyihaları, beynelmilel muahede ve mukaveleler korporasyon meclisinden geçer. Fakat onun reyi istişaridir.

Scanned with CamScanner

Bütün bu teşkilâttan başka bir de iş mahkemeleri vardır. Her bölgede bir iş mahkemesi kurulmuştur. Başında bir meslek hâkimi vardır. Bir de millî iş Enstitüsünün murahhası bulunur.

Bu mahkemeler çalışmaya ait davalara bakarlar. Salâhiyetleri çalışma yüzünden vukua gelen kazalara ve işçilerin hayatını ve istikbalini sigorta eden teşkilâta kadar şamildir.

Bu kadar girift bir korporasyon teşkilâtının şüphesiz ayrıca irtibat teşekküllerine ihtiyacı vardır. Bu teşekküller Lizbonda, nezaretlerdedir:

Korporasyon heyeti, Millî çalışma (veya iş) Enstitüsü, Teknik ticaret heyeti gibi. Bunların siyasî bir mahiyetleri vardır.

Korporasyon heyetinde başvekil, korporasyonlar devlet müsteşarı, muhtelif nazırlar ve iki korporasyon hukuku profesörü bulunur.

Millî çalışma enstitüsü korporasyon devlet müsteşarlığının icra uzvudur. İçinde her bölgenin murahhasları, birçok mütehassıs aza ve memurlar vardır. Murahhaslar korporasyon teşekküllerini kontrol ederler, işçilerin himayesine, çalışma yerlerinin emniyet ve sıhhatine bakarlar.

Scanned with CamScanner

Sanayi ve ticaret teknik heyeti sanayi v ticaret nezaretinde, salâhiyetli nezaretler vasıtasile korporasyon cihazının faaliyetini tanzim ederler.

Scanned with CamScanner

V

BÜYÜK BİR ESAS

Portekizde görüldüğü gibi, korporatizmin hiç bir nev'inde değişmiyen bir esas vardır ki, o da çalışmanın prensiplerini tayin eden kanundur.

Çalışma kanununun prensipleri şöyle hülâsa edilebilir:

I

İstihsalci ve yaratıcı çalışma, ister fikrî, teknik, isterse bedenî, hangi şekilde olursa olsun, içtimaî bir tesanüt vazifesidir.

Çalışma insana haysiyet verir. Kanun çalışmanın haklarını ve haysiyetini ilân ve müdafaa eder.

İstihsalin başlıca unsuru olan çalışma, arz ve talep kanununun emrinde bir ticaret malı telâkki edilemez. Onun gayesi para kazanmak değil, çalışana da, mensup olduğu cemiyete de hayatın nimetlerini vermektir.

II

Mülkiyet hakkı çalışmanın tabiî haklarındandır. Çalışanın, çalışmasının mahsulünü el-

Scanned with CamScanner

de etmeğe hakkı vardır; mülkiyet hakkı çalışmaktan doğar.

III

Çalışma, çalışanların kaderini doğrudan doğruya ilgilendiren içtimaî haklara bağlıdır.

Çalışmanın itimaî hakları şunlardır: Çalışma hakkı, hakikî ücret hakkı, dinlenme hakkı.

Çalışma itimaî bir vazife olduğu ve mülkiyet hakkını doğurduğu için ferdin kendi hayatını ve inkişafını temin için de çalışabilmesi lâzımdır.

Çalışma hiç kimse için bir zulüm, bir işkence, sefalet ve mahrumiyet sebebi olamaz.

IV

Çalışma hakkı ve yeter derecede bir ücret mukavelelerle temin olunur. Hiçbir çalıştıran, çalışana kendi arzularını zorla kabul ettiremez.

V

Mahallî hayatın şartlarına göre her çalışan insanın ve yakınlarının varlığını temin için asgarî bir ücret garanti edilmiştir.

VI

Çalışanın hafta tatiline hakkı vardır.

Haftalık çalışma saatlerini yalnız millî menfaatleri göz önünde tutarak patronlar değil, korporasyonlar tayin eder.

Çalışan her insanın senede bir müddet ve ücretli tatile hakkı vardır.

VII

Çalıştıranların mesul oldukları çalışma

şartları sağlığı ve ahlâkı koruma şartlarına uygun olmalı ve çalışanın emniyetini sağlamalıdır.

VIII

Bir işçi, kendi hatâsı olmadan işinden çıkarıldığı takdirde çalıştığı yılların ölçüsüne göre tazminat alır. Öldüğü takdirde de bu tazminat ailesine verilir.

IX

Korporatif iş bulma büroları, iş ve işçi arayanlar arasında tavassuta mecburdurlar. İşçi arayanlar diledikleri işçiyi seçmekte serbest olmakla beraber, büronun listeleri dışına çıkamazlar.

X

Müşterek iş mukaveleleri çalışanlarla çalıştıranlar arasındaki meslekî münasebetleri tayin eder.

Müşterek iş mukaveleleri çalışanlarla çalıştıranlar arasındaki menfaat zıdlıklarını ortadan kaldırarak millî menfaatin emrine verir. İstihsalin iki âmili olan sermaye ve çalışma arasında ahengi temin eder.

Müşterek iş ve çalışma mukaveleleri, çalışmanın müddeti, disiplini, ücret ve gündelik, nizamlara riayetsizlik, işe gelmemek, haftalık tatil, izin, işten ayrılma, hastalık halinde verilecek ücret, askerî hizmete girildiği zaman verilecek ücret, çıraklık ve staj müddeti, sigorta, mukavele müddeti, mukavelenin feshi şartları

Scanned with CamScanner

gibi esasları ve maddeleri mutlaka ihtiva eder.

Çalışma mahkemeleri, iş mukavelelerinin tatbikini temin ve ihtilâfları izale için devletin müdahalesine yarayan teşkilâttır.

XI

Sermaye, ancak insanın çalışması yolile faydalı ve tesirli olur. Bundan dolayı sermaye, istihsalde çalışmıya hâkim bir rol talep edemez.

Sermayenin vazifesi çalışmıya hizmettir, onu köleleştirmek değil.

İstihsalde sermayenin insaflı bir gelir temin etmeğe hakkı vardır. Atıldığı tehlikeye karşı emniyet tedbirleri almağa da hakkı vardır. Sermayenin muhafaza ve amortismanı bu hakların tabiî neticeleridir.

Konan sermayenin meşru menfaatlerile çalışmanın ve millî ekonominin meşru menfaatlerini uzlaştırmak bir vazifedir.

Çalışma mukaveleleri, gitgide, işin menfaatlerinin çalışanlarla çalıştıranlar arasında ortakça taksimi gayesine doğru tekâmül etmelidir.

XII

Tasarruf, himaye edilmesi lâzım gelen bir haktır. Birçok gayretlerin ve mahrumiyetlerin yemişi olan tasarruf mukaddestir.

Kredi, bazı kimselerin kârını sağlayan bir istismar vasıtası değildir. Kredi, bir işin selâmetle gelişmesini sağlayan bir yardımcıdır.

Scanned with CamScanner

XIII

Mülkiyet, içtimaî çalışmanın, yani cemiyet içinde çalışmanın mahsulü olduğu için içtimaî bir karakteri vardır. Bundan yalnız mal sahibi değil, cemiyet de faydalanmalıdır.

Mülkiyet içtimaî bir fonksiyondur ki ona lâyık olmak lâzımdır.

Mülkiyet ve ondan serbestçe faydalanmak hakkı, beşerî tabiatin en makul icaplarından biri olarak tanınmıştır. Cemiyetin muhafazası ve ilerlemesi için esaslı âmillerden biridir.

Fakat mülkiyet hakkından faydalanmayı âmme menfaatine ait icaplar tahdit eder. Yani «alabildiğine mülkiyet» yoktur.

İnsanın şahsiyeti esaslı kıymettir. Yalnız şahsî teşebbüs ve mülkiyet hakkı, istihsali zekânın ve ferdî enerjinin yardımını temin eden bir gelişme imkânını verir.

İstihsalde şahsî teşebbüs, millî ekonominin en verimli âletidir.

XIV

Kafasile veya bedenile çalışan adam, bulunduğu iş sahasında, tabiî ve faal bir iş ortağıdır. Bir iş sahasının bütün mensupları, çalışanlar ve çalıştıranlar, işin selâmetle yürümesinden müştereken mesuldürler ve herbiri liyakat ve kıdem derecesine göre iş ortağı sayılır.

XV

Her işin ve işletmenin bir tek ve mesul şefi olmalıdır. Şef sermayenin muhafazasından

Scanned with CamScanner

ve işin gidişinden ve gelişmesinden şahsen mesuldür ve mesuliyeti nisbetinde otoritesi vardır.

Hususî teşebbüsün gelişmesi milletin müşterek menfaatine bağlıdır. İstihsal vasıtalarının hususî mülkiyeti de bir âmme menfaati işi olduğu için, şefler, çalışanlar önünde, korporasyon teşkilâtı ve devlet önünde, istihsalin idaresinden mesuldürler.

Bu mesuliyet devlete, işleri ve millî ekonomiyi kontrol hakkını verir.

XVI

Korporatif rejim, iktısadî sahada olduğu kadar siyasî sahada da cemiyetin meslek grupları halinde teşkilâtlandırılmasıdır.

Siyasî sahada, millet mensuplarının haklarının ve menfaatlerinin temsili işini teşkilâtlandırır.

İktısadî sahada, sermayenin ve çalışmanın hudutsuz hürriyetinden doğan frensiz rekabet ve mücadele yerine, mesleğin emniyeti ve selâmeti namına bizzat meslek grupları tarafından yapılan kaideleri koyar.

XVII

Korporatif rejim «sınıf mücadelesi» yerine «sınıfların işbirliği» prensîpini koyar.

Çalışanların ve çalıştıranların hakları ve menfaatleri, bunların karşılıklı sendikaları tarafından korunur. Fakat bu sendikalar liberal memleketlerde olduğu gibi boğuşmaz, korporasyon bünyesi içinde uzlaşırlar.

Scanned with CamScanner

Sınıfların iş birliğini korporasyon bünyesi temin eder.

Çalışanların ve çalıştıranların hakları, menfaatleri ve işbirliği, korporasyon bünyesi içinde bunların müsavi reylere sahip olmalarile temin edilir.

XVIII

Sendika meslekte işbirliğinin esaslı unsurudur. Bu, serbest, ihtiyarî ve kendiliğinden bir teşekküldür. Sendikanın vazifesi bir işin hususî menfaatlerinin korunmasıdır.

Korporasyon çalışanlarla çalıştıranlar arasındaki zıt menfaatleri telif eder ve âmme menfaati lehine çalışma münasebetlerini disiplin altına alır. Bütün uzuvlarını tesanüt içinde çalıştırır.

Korporasyon bir âmme müessesesidir; daimî ve müstakil varlığını devam ettirmek için muhtaç olduğu vasıtalara sahip hükmî bir şahsiyettir.

XIX

Her istihsal şubesi için bir tek korporasyon mevcut olabilir. Bu teşkilât, ona dahil olsun olmasın, patron ve işçi bütün meslek mensuplarını temsil hakkına sahiptir.

Korporasyon, halkın ihtiyaçları ve menfaatleri çerçevesi içinde millî iradeyi ifade eden tabiî bir teşkilâttır.

Scanned with CamScanner

nız kendilerinin temsil ettiği iddiasında idiler. Fransız ihtilâli bütün korporasyonları ve çırak teşkilâtını ortadan kaldırdı. Fakat çarçabuk anlaşıldı ki bir meslek ve bir sınıf mensupları arasında gerçek ve müşterek menfaatleri vardı. On dokuzuncu asırda, evvelâ yalnız meslek menfaatlerini müdafaa için «sendika» lar teşekkül eden, fakat bu sendikaları teşkil eden patron ve işçi sınıfları da birbirinden ayrılarak, herbiri müstakil birer sendika kurdular ve çarpışmağa başladılar.

İşte korporatizmin gayesi. bu patron ve işçi sendikalarını uzlaştırmaktır. Demek ki o, bir mesleğin muhtelif grup ve unsurları arasında bir bağlantı vazifesini görecektir.

Sendikalar korporasyonların unsurlarıdırlar, fakat bundan fazla bir şey değildirler. Yani meslek ve âmme menfaatlerini kendi gruplarının menfaatlerine feda edemezler.

Sendikalar faaliyetlerini yalnız korporasyona hasretmelidirler. Bunlar meslek teşkilâtı, yani korporasyon dışında çalışamaz ve birbirlerile çatışamazlar. Sendikaları kucaklayan korporasyonlar onların birbirlerine zıd faaliyetlerini kendi kollarile meneder.

Scanned with CamScanner

VII

KORPORATİZM ve HÜRRİYET

Serbest iktısada muhalif bir cephe alan korporatizmi hürriyetle telif etmek mümkün müdür, liberal memleketlerde bu mesele çok münakaşa edilmiştir.

Malûmdur ki liberalizmle sosyalizm arasında zıdlık vardır. Birincisi klâsik ve serbest, ikincisi devletçi ve dirije ekonomiye dayanır. Korporatizmde de böyle dirije bir ekonomi hali olduğu için, onun hürriyetle ne derece uzlaşabileceği meselesi ortaya çıkmıştır.

Yegâne ekonomistlere göre sosyalizmin hem hürriyetçi, hem de devletçi vasıfları vardır. Çünkü, iktısadî hürriyetine kavuşmadıkça siyasî hürriyeti bir masaldan ibaret olan işçi sınıfı, sosyalizm sayesinde hürriyetine kavuşur. Bu mânada sosyalizm hürriyetçi, hem de hakikî hürriyetçidir. Fakat bir taraf da sermayedarlar arasında, bir tarafta da onlarla işçiler arasında mevcut rekabet ve mücadele bu hürriyeti tehdit etmektedir. Sosyalizm bu serbest rekabeti içtimaîleştirmek davasındadır.

Scanned with CamScanner

Liberal memleketlerde hürriyetin dostları liberaller arasında da, sosyalistler arasında da mevcuttur. Bunların bazıları korporatizmi istemezler. Sosyalistler umumiyetle devlet kontrolü ve dirije (güdümlü) ekonomi taraflısıdırlar. Fakat liberallerin gözünde iktısadî hürriyetin tahdidi siyasî hürriyetin tahdidile neticelenecektir. Korporatizmde, onlara göre rekabeti ve şahsî teşebbüsü ortadan kaldıran bir sistem olduğu için hürriyete aykırıdır.

Fakat korporatizm taraftarlarının hepsi, bu sistemin mülkiyeti muhafaza ve serbest rekabete müsaade ettiği iddiasındadırlar. Ancak bu mülkiyet ve rekabet alabildiğine serbest ve başıboş bırakılamaz. Bunun neticesi çalışmanın da, sermayenin de, mülkiyetin de aleyhindedir. Birinci dünya harbinden sonra liberal memleketleri kasıp kavuran iktısadî buhran, bu hakikati bütün safhaları ve unsurlarile ortaya koymuştur: Sermayeciler arasındaki rekabet karteller doğurmuş, böylece fiyat hâkimiyeti sermayedarların elinde kalmış, hayat pahalılaşmış, bunun üzerine geçim zorluğuna düşen işçi, ücretinin artması için ayaklanmış, grev üstüne grev yapmış, istihsal azalmış ve iktısadî hayat felce uğramıştır. Bir yandan sermayedarla sermayedar arasındaki rekabeti, bir yandan da sermayedarla işçi arasındaki mücadeleyi tanzim için en iyi teşkilât korporasyonlardır. Korporatizm taraftarları bunu iddia ederler.

Scanned with CamScanner

Onlara göre kendi akidelerile hürriyet arasındaki geçimsizliği ortadan kaldırmak mümkündür. Fakat bunun için korporatizmin, müdahalesini diktatörlükle idare edilen memleketlerde olduğu kadar ileri vardırmaması, hürriyetin de iktısadî hayatı alabildiğine başıboş bırakmamağa razı olması lâzımdır. Böylece hem mülkiyet ve serbest rekabet muhafaza edilmiş, hem de bunların aşırı hürriyetinden doğan içtimaî adaletsizliğin önüne geçilmiş olur.

Korporatizm, görülüyor ki, liberal kapitalist rejimle müfrit bir sosyalizm arasında mutavassıt rolünü oynamak davasındadır. Birbirine küsen sermaye ile çalışmayı, patronla işçiyi barıştırmak istiyor; her iki tarafa da tam hakkını vermeğe çalışıyor ve böylece âmme menfaatlerine en uygun bir ahenk içinde içtimaî adaleti sağlayabileceğine inanıyor.

Scanned with CamScanner

VIII

NETİCE

Umumî olarak korporatizmin, hususî olarak ta Portekiz korporatizminin ruhunu kavrıyabilmek için, Fransız ihtilâlinden sonra Avrupanın birçok memleketlerinde yerleşen liberal nizamın karakterlerini hatırlamak lâzımdır.

Bu nizam ferdiyetçi, hürriyetçi ve maddiyetçidir. Cemiyetin temelini fertte bulan liberalizm, hürriyet telâkkisile, fertlerin fertleri istismar etmesinde de onları hür bırakmıştır. Ferdî kazancın ve mülkiyetin bu nizamda hududu olmadığı için, zayifleri istismar eden kuvvetliler, fakirleri istismar eden zenginler yüzünden sınıflar teşekkül etmiş, bunlar arasında ve bunların temsil ettikleri «sermaye» ile «çalışma» arasında büyük ihtilâflar ve mücadeleler baş göstermiştir. Bir yandan sermaye sahipleri (patronlar), bir yandan da iş sahipleri (amele) kendi menfaatlerini korumak için ayrı ayrı sendikalar vücuda getirmişlerdir.

Patron ve işçi sendikaları arasında hiçbir irtibat teşkilâtı olmadığı için, hiçbir hakem bulunmadığı için, bunların arasındaki ihtilâflara

Scanned with CamScanner

bakacak mütehassıs mahkemeler olmadığı için, aralarındaki şiddetli mücadeleler, memleketin iktisadî hayatını baltalıyan grevlere, karışıklıkiara, isyanlara, fiyat yükselişine, hayat pahalılığına, bütçe muvazenesizliğine ve iflâslara sebep olmuştur.

Sırf maddî gayelerle yapılan bu mücadele, Avrupalının ruhunda maddiyetçi bir dünya görüşünün azmasile de neticelendi. Para tanrılaştı. Rahat ve keyifli yaşamaktan başka ideal kalmadı. Manevî kıymetler itibardan düşmeğe başladı. Umumî ahlâk bozuldu.

İşte Korporatizm'in taraftarları umumiyetle liberal nizamı ve Avrupadaki neticelerini böyle görürler. Fakat marksistler gibi bu nizamı temelinden yıkmağa değil, muhtaç olduğu içtimaî adalete kavuşturmağa çalışırlar. Ferdî mülkiyeti, aileyi ve burjuva kıymetlerini ortadan kaldırmağa lüzum olmadan bunun mümkün olduğuna inanmışlardır.

Avrupada ve Amerikada korporatizmin bir çok taraftarları ve nazariyecileri olduğu gibi birçok nevileri ve şekilleri de vardır. Fakat bunların umumî ve müşterek hedefleri bir yandan sermaye ile çalışma, bir yandan da fertle devlet arasında ahenk tesis etmek, sermaye sahibinin işçiyi istismar etmesine, işçinin ona düşman kesilmesine meydan vermemek, ferdî mülkiyeti himaye etmek, fakat ferdî kazancın âmme menfaatini bozacak bir dereceye gelmesine müsaade

etmemek, hususî menfaati umumî menfaatin emrine vermektir.

Korporasyoncu devletler bu hedeflerine varabilmişler midir?

Sistem yeni olduğu için henüz bu memleketlerin hepsinde korporatizm teşekkül halindedir ve daha ziyade pre-korporatif devrini yaşamaktadır. İkinci dünya harbinin bu gelişmeyi bozduğuna veya geciktirdiğine de şüphe yoktur.

Portekiz ve bir nevi devlet sendikalizmile korporatizmi çok andıran bir millî birlik rejimine sahip İspanya harp dışında kalmışlarsa da onun sarsıcı, hattâ bozucu tesirlerinden kurtulmuş değillerdir. Harbin bu memleketlerin iç bünyeleri üzerine tesirlerini bilmiyoruz.

Korporatizmin ilk tatbik yurdu olan İtalyada faşist devlet yıkılmış ve memleketin şimaline sığınmıştır. Orada bugün korporasyon teşkilâtının gelişmesi değil, mevcudiyeti bile bahis mevzuu olamaz.

Mareşal Pétain Fransası Alman işgali altında iken kabul ettiği meslek teşkilâtile korporatif bir nizam kurmuştu. Bugün ondan da eser kalmamıştır.

Almanyanın kendine has bir korporatif bünyesi vardır. Bunun ne derece korporatif olduğu çok münakaşa edilmiştir. Hakikat ne olursa olsun, orada da harp, hiç şüphe yok, rejimin inkişafına imkân vermediği için tecrübeyi eksik ve yarım bırakmıştır.

Scanned with CamScanner

Harpten en ziyade uzak kaldığı için korporatizmin en ziyade istikrar bulduğu memleket Portekizdir. Bizim bu küçük kitapta verdiğimiz bilgiler ikinci dünya harbinden evvele ait olduğu için Portekizin pre-korporatif devreden korporatif devreye ne dereceye kadar geçebilmiş olduğunu bilmiyoruz. Bildiğimiz şudur ki, Portekizde, korporatizmin ilk tatbikatı büyük bir mukavemete uğramamıştır. Bunun sebebini bizzat Olivera Salazar şu sözlerle izah etmektedir:

«Portekiz gibi ferdiyetçi bir memlekette korporatif sistemin gerçekleşmesine karşı pek büyük zorluklar çıkabilirdi. Fakat iktisadî buhran bu zorlukları fevkalâde bir tarzda azaltmıştır. 1930 dan sonra rekabetin ifratı ve fiyatların sukutu öyle tahribata sebep oldu ki korporasyon teşkilâtı herkese bir selâmet kıyısı gibi göründü.»

Scanned with CamScanner

HAYATININ KRONOLOJİSİ

1889 Doğumu.
1900 Papaz mektebine girişi.
1908 İlk öğretmenliği.
1911 Coümbra Üniversitesine girişi.
1916 Bu üniversitede profesörlüğü.
1918 Sidonio Paesin katli.
1923 Katliâm.
1928 Salazar'ın Maliye Nazırlığı.
1932 Başvekilliği.
1933 Yeni Portekiz Anayasası.
1933 den sonra Korporasyon kanun, kararname ve teşkilâtları.

Scanned with CamScanner

FİHRİST

OLİVERA SALAZAR KİMDİR?

Sahife

I Çocukluğu ve gençliği 4
II Maliye nazırlığı 8
III Sistemli çalışma 12
VI Salazar başvekil 15

KORPORATİZM NEDİR?

I İçtimaî esaslar 19
II Millî çalışma kanunu 23
III Korporatizmin ana hatları 26
IV Teşkilât 28
V Büyük bir esas 37
VI Sendikalizm ve korporatizm 45
VII Korporatizm ve hürriyet 47
VIII Netice 50

Scanned with CamScanner

TASVİR NEŞRİYATI
nın kırk birinci ve
Kimdir ? Nedir ?
Serisinin yedinci
kitabını teşkil eden bu
eserin birinci baskısı
Matbaai Ebüzziya ma-
kinelerinde yapılmıştır.

TN.4491.041

Scanned with CamScanner

Kimdir ? Nedir ?

Birinci Seri

Çıkan kitaplar :

ATATÜRK
Kimdir ?

KEMALİZM
Nedir ?

ZİYA GÖKALP
Kimdir ?

TÜRKÇÜLÜK
Nedir ?

MUSSOLİNİ
Kimdir ?

FAŞİZM
Nedir ?

ROUSSEAU
Kimdir ?

LİBERALİZM
Nedir ?

MARKS
Kimdir ?

MARKSİZM
Nedir ?

MAKYAVEL
Kimdir ?

MAKYAVELİZM
Nedir ?

SALAZAR
Kimdir ?

KORPORATİZM
Nedir ?

Çıkacak kitaplar :

STALİN
Kimdir ?

BOLŞEVİZM
Nedir ?

HİTLER
Kimdir ?

NAZİZM
Nedir ?

ROOSEVELT
Kimdir ?

N. R. A.
Nedir ?

FARMASON
Kimdir ?

FARMASONLUK
Nedir ?

SABATAY SEVİ
Kimdir ?

DÖNMELİK
Nedir ?

ROSENBERG
Kimdir ?

IRKÇILIK
Nedir ?

"Kimdir ? Nedir ? „ külliyatının diğer serileri ilmin ve felsefenin büyük şahsiyet ve hareketlerini bildirecek ve proğramları ayrıca ilân edilecektir.

Seriye abone olacaklara yüzde yirmi tenzilât.

Müracaat yeri : Posta kutusu : 440 İstanbul
İstanbul Nurosmaniye Ş. S. 35 Ankara C. K. H. 80/1

Matbaai Ebüzziya, Istanbul. TN.4491.041

50 Kş.

Scanned with CamScanner